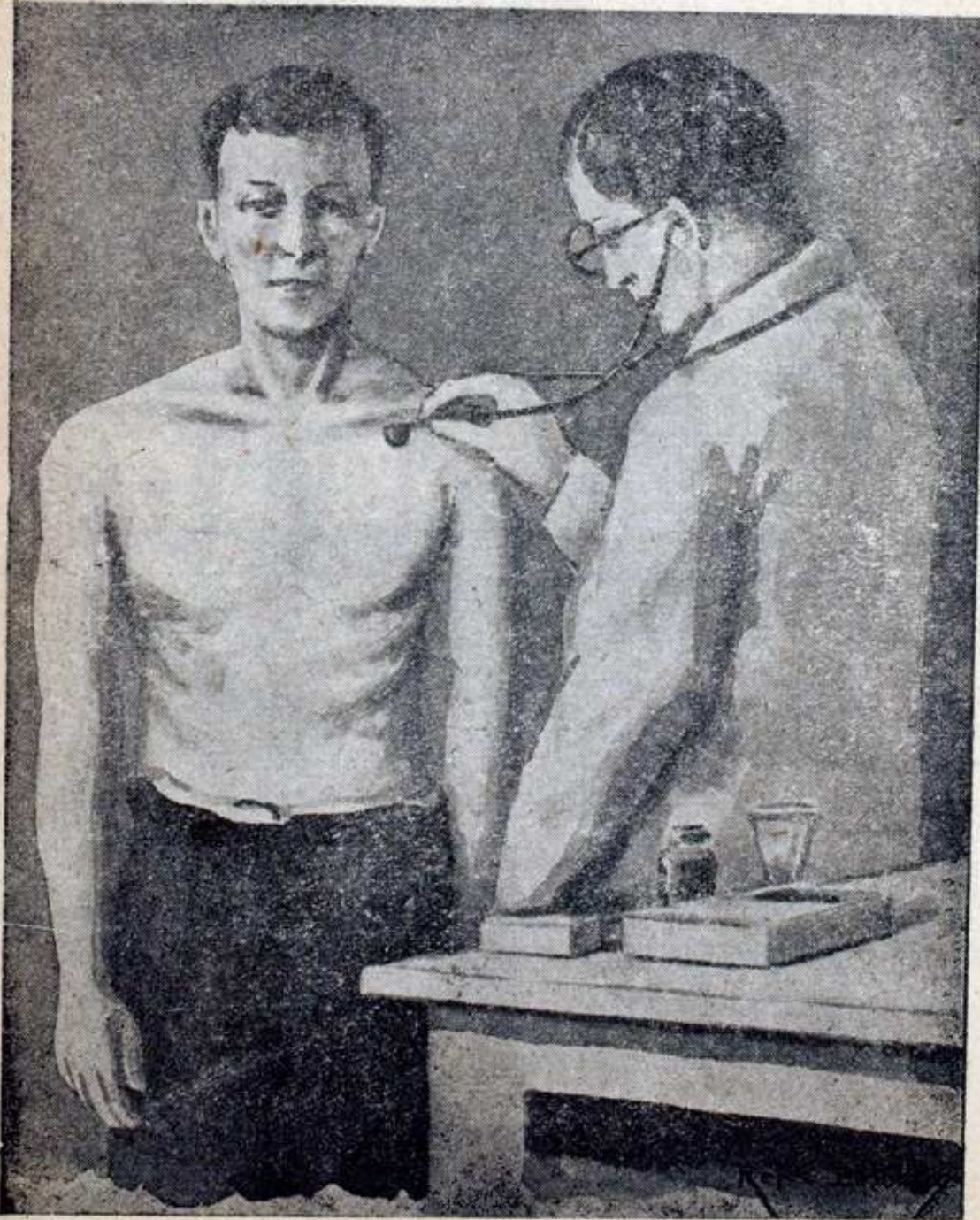

T. C.
Sıhhat v. İctimai
Muavenet Vekâleti
Neşriyatından
No. 60

Verem

(Tüberküloz)

Property of
Fred Field Goodsell
14 Beacon St.
Boston
Mass.

T. C.
SIHHAT VE İÇTİMAÎ
MUAVENET VEKÂLETİ

Neşriyatından
No. 60

VEREM - TÜBERKÜLOZ.

Verem — Tüberkül basili denilen ve “Koch,, tarafından keşfolunan mikrobun vücuda girip yerleşmesinden husule gelen bulaşık, sosyal bir hastalıktır. Tüberküloz mikrobunu çok küçüktür. Gözle görülemez. Ancak mikroskop denilen ve bir şeyi bir kaç bin defa büyüten aletle görülebilir.

Tüberküloz mikrobunu her yerde bulunur. Hastaların çıkardığı balgam ve tükürük kuruduktan sonra toza toprağa karışması, yahud dikkatsiz ve bilgisiz veremlilerin kullandığı mendil, çatal, kaşık ve sairinin etrafa düşmesiyle yahud veremlilerin öksürdüğü zaman ağızlarından çıkan damlacıklarla ve daha bir çok yollarla etrafa yayılır ve her yerde bulunur.

Tüberküloz mikrobunu güneşe ve yüksek sıcaklığa dayanamaz. Ölür. Güneş ışığı altında bir kaç saatta, ve (100) derecelik sıcaklıkta da bir kaç dakika zarfında ölür. Rutubetli, karanlık, loş yerlerde çok uzun yaşar. Karanlık ve hava görmiyen ev ve şehirlerde oturan-

lar, sinema ve tiyatro gibi yerlere gelenlerin içinde veremli olup yerlere tükürenlerin balgamındaki verem mikrobları güneş ışığı görmeyeceği için uzun müddet yaşayabilir ve diğer sağlam insanlara bulaşabilir.

Hayvanlardan yalnız inek tüberkülozu insanlara geçer. Şimdiye kadar denemelerle diğer hayvan tüberkülozunun insanlara geçtiği görülememiştir.

Tüberkülozlu ineklerin sütlerinde de mikrop bulunduğu için kaynamadan yahud pastörize edilmeden içilen çiğ sütlerden mikrop insana geçebilir.

Hele vücudu ve bağırsakları zaif olan çocuklar için kaynamamış, şüpheli, çiğ süt çok tehlikelidir.

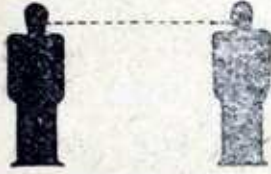
Verem insana nasıl geçer?

Veremli kimselerin yere tükürdüğü balgamın, kuruyarak toz toprağa karışması ile; veremli öksürdüğü zaman ağzını mendil ile kapatmamışsa etrafa sıçrayan damlacıklarla, hastanın kullandığı mendil, peşkir, çatal, tabak vesaireyi suda kaynatmadan kullanmakla; tüberkülozlu hastaların öpmesi veya çiğnediği lokmayı başkasına yedirmesiyle; sağlam insanlara verem geçer.

Tüberküloz mikrobunu vücuda girdikten sonra diğer mikroblar gibi belli başlı kuluçka devri yoktur. Halbuki diğer bulaşık hastalıkların muayyen kuluçka devri (devri tefrih) vardır.

Tüberküloz mikrobunu vücuda girip yerleştikten sonra fırsat bekler. Vücudün zaif, yorgun olduğu ve

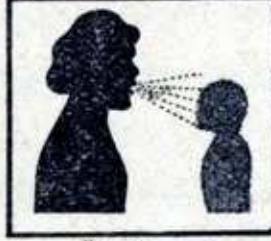
İNSANDAN İNSANA VEREM MİKROBUNUN GEÇME YOLLARI

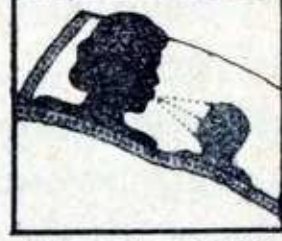
DOĞRUDANDOĞRU YA (DİRECT)

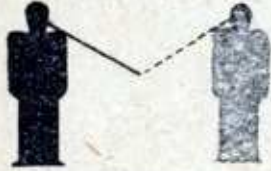
Öpmekle

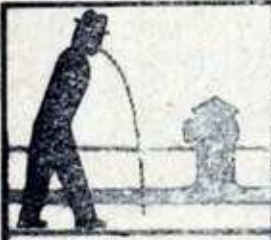
Öksürmek
ve
aksırmakta

Birarada yatmakla

BİRÇOK VASITALARLA (İNDİRECT)

Veremlinin tükürdüğü
yerde oynamakla

Mendil ve havlularla

Bir kapdan yemek ve
içmekle

VEREMLİNİN AÖZINA DEĞEN HERŞEY MİKROPLU OLACAĞINDAN
HERKESE HASTALIK BULAŞIR

Rüşü Ertuğ 1938

mikroba karşı gelmiyeceği zamanı seçer, o vakit faaliyete geçer ve hastalık baş gösterir.

Veremli aile arasında doğan çocuklar vaktinde bu muhitten uzaklaştırılmaz ve verem aşısıyla de aşılalmazsa küçük iken aldığı mikrob faaliyete geçmeden uzun müddet saklı durabilir ve günün birinde vücudu zaif bulunduğu zaman meydana çıkabilir. Karı koca bir arada yaşadıktan sonra birisinin veremli olmasından diğerine bulaşan mikrob saklı kalıp bir müddet sonra meydana çıktığı görülmüştür.

Her yaşta verem olmak mümkündür. (*İhtiyarlarda verem olmaz*) düşüncesi yanlıştır. İlk yaştan ihtiyarlık yaşlarına kadar her yaşta verem olmak mümkündür.

Vücuda giren tüberküloz mikrobunu çok defa çocuklarda boğmaca, kızıl, kızamık gibi hastalıklardan sonra faaliyete başlar. Bu hastalıklar çocuğun vücudunu zaif düşürdükleri için verem kapalı ve gizlendiği yerden başını kaldırır ve meydana çıkar. Büyük kimselerde ise yaşamada intizamsızlık, içki, kumar, uykusuzluk, yorgunluk, gıdasızlık, sıhhi olmıyan evlerde yaşamak gibi sebepler hastalığı faaliyete getirir.

Tüberküloz mikrobunu ilk önce nefes borularına girdiği için en çok akciğerlerde faaliyete geçer ve akciğer veremi yapar. Veremliler çıkardıkları balgamları yutarak gırtlak ve bağırsaklarda da verem olur. bundan maada verem mikrobunu beyaz kan (lenf) damarlarıyla, beyine, göze böbreklere, kemiklere ve vücudun diğer âzasına kadar gidip o uzuvlarda da verem yapabilir.

Veremin Ârazı.

Verem mikrobi vücutta faaliyete başladığı zaman hastalık tamamen meydana çıkmazdan evvel şu alâmetler görülür: Halsizlik, kırıklık, iştahsızlık, akşam, sabah hararet dereceleri arasında epeyce fark, sabaha karşı terlemek, nefes darlığı, vücudun zaiflaması, kadın ise ay başlarını muntazam görememek.

Akciğer vereminin böyle başlangıcında hastalık henüz ilerlemeden hasta doktora müracaat ederek ciğerleri Röntgenle muayene ve balgamında mikrop araştırılırsa hastalığın mahiyeti erken anlaşılır. Tedavi için gerekli olan tedbirler erken alınır ise hem hasta kurtulmuş ve hem de etrafı korunmuş olur. Maamafih verem diğer sarî hastalıklar gibi kısa bir zamanda iyi olan bir hastalık değildir. Tedavisi altı aydan dört seneye kadar süren verem vak'aları vardır. Hastaların bu uzun müddeti beklemesi ve ona göre tedbir alması lâzımdır. Hastalık çok sürecektir diye sabretmeyenler, perhizi bozanlar, lâzım gelen öğütlere dikkat etmeyenler, saklanmış mikrobi azdırarak hastalığı yeniden uyandırır, iyileşmeleri de güçleşir.

Veremin teşhisi için, âşikâr alâmetlerin belirmesini beklemek doğru değildir. Hastalık tamamen meydana çıkmadan evvel verem şübhelenildiği zaman bir taraftan (Röntgen) ile muayene edilerek akciğerlerde hastalık başlangıcı görüleceği gibi, diğer taraftan çıkan balgamın lâboratuvarda mikroskop muayenesinde, araştırılarak verem mikrobi görmeye teşhis olunur.

Bundan maada verem şübhe edilenlerin derilerine

VEREM NASIL BAŞLAR NE YAPAR VE NASIL BİTER

Sağlam bir akciğer

Akciğerde

Verem mikroburnun
hastalık yapması

Tedaviedilmiş akciğer

Verem mikroplarında bir
mahfaza içinde kalmışlar.

Verem

bazı defa ciddi hastalıklar
yapar ve mikroplar akciğer-
den başka yerlere giderler.

Hastalık

ziyadeleşiyor ve çokkere
akciğerde bir boşluk vü-
cudada geliyor.

 Sağlam

 İyi olmuş Verem

 Faaliyeti olmayan şekil

 *Hastalığın ilerlediği ve
mikrop saçtığı şekil.*

R. Ertuğ

tüberkülin denilen madde sürülerek veya şırınga edilerek gizli verem olup olmadığı anlaşılabilir. Bu usul ile yapılan umumî araştırmalarla şehir halkının % 70—80 nisbetinde verem mikrobu ile bulaşdıkları görülmüştür. Köylerde bu nisbet daha azdır. Tüberkülin şırıngasından sonra müsbet âraz görülen kimselerin bir kısım verem hastalığını vaktile geçirmiş kimselerdir. Hastalığı faal olmıyanlarda da tüberkülin reaksiyonu mübet görülür.

Hastalık biraz daha ilerlerse hasta öksürükle balgam çıkarır ve arasıra kan kusar, dermansızlık çoğalır, hasta çalışamaz ve nihayet yatağa düşer. Bu devirde hastalığın iyileşmesi biraz daha güçleşir ve uzar. Veremin başkalarına sirayeti en çok bu devirde olur. Bu devirde hastalar mendillerine veya hususî cep tükrük hokkasına tükürmelidirler.

Balgam ve tükrüğü mikrop öldürücü ilâçlarla temizlemeli, hokka ve mendilleri sodalı sularla kaynatmalı ve harice bulaşmasına meydan verilmemelidir. Bu gibi hastalar çocukların yanına gitmemeli ve kimseyi öpmemesine dikkat edilmelidir.

Hastaya mümkün ise aileden bir kişi bakmalı ve bu yardımcı her vakit eşyasını ve ellerini temiz tutmalıdır.

Veremlilerin hepsini hastaneye veya sanatoryoma olarak tedavi etmek her yerde mümkün değildir. Bu gibi teşkilât ve müesseselerin masrafları pek çoktur. Sanatoryom ve hastaneye alınamıyanlara evlerinde doktorlarının tavsiye ettiği sıhhî tarzda bakılır ve tedavi edilirse iyileşmeleri mümkündür.

Verem irsî değildir. Yani ana ve babadan geçmez. Veremli anadan doğan ocuk derhal ayrılır ve sağlam bir süt anaya verilerek emzirilirse verem olmaz.

Böyle ocuklara son zamanlarda keşfolunan verem aşıısı (B.C.G.) on gün içinde tatbik edilirse çocukları veremden tamamen korumak kabildir.

Veremin Tedavisi.

Istirahat: Vereme mstaid veya verem başlangıcında olan kimse yorucu ağır işler yapmamalı, çalışmamalıdır. Mecburiyet varsa hafif işlere bakmalıdır. Veremlilerin istirahat zamanları uzun olmalı ve çok uyumalıdırlar. Uykusuzluk ve yorgunluk hastalığın az zamanda ilerlemesine sebep olur.

Açık hava: Veremlinin başlıca ihtiyaı açık ve temiz havadır. Güneşsiz, rutubetli, kapalı ve karanlık yerlerde mikroplar uzun müddet yaşayabildiği gibi, böyle muhitler veremlinin çabuk iyi olmasına da manidir.

Veremliler için en iyi ve rahat yerler sanatoryolar ve vereme msteid olanlar için de prevantoryolardır.

Güneş ziyası: Bazı veremliler için çok tesirli ve faideli bir tedavi vasıtasıdır. Bahar ve yaz mevsimlerinde doktorların tavsiye edeceği şekilde veremlileri, usulü dairesinde, açık güneş işığına tutmak çok faidelidir.

Kışın güneş olmadığı zaman sun'ı güneş işığı veren aletlerden istifade olunur.

Sıhhi yemek: Veremlilerin yiyecekleri her cihetten tam, çokca ve hazmı kolay olması lâzımdır. Süt, yoğurt, et, yumurta, reçel, sebze, meyva, tereyağı gibi hazmı kolay ve kuvvet verici yemekler her günkü yiyecekler arasında eksik olmamalı ve yiyecek zamanları da muntazam olmalıdır.

Hasta muntazam bir program dahilinde fasılalarla günde dört beş defa yemek yemelidir.

Kışın balıkyağı çok faidelidir.

Hastanın bulunduğu iklimin de ehemmiyeti vardır. Yüksek, çamlık, sert rüzgârlara mâruz olmayan yayla ve açık, tozsuz yerlerde hava değiştirmekle de çok faide görürler.

Evinde istirahat etmesi kabil olmayan ve muntazam hayat geçirmeyen ve iyi bakılamıyacağı anlaşılan veremlileri sanatoryomlarda tedavi etmek lâzımdır.

Sanatoryomda bir taraftan muntazam uyku, istirahat ve kuvvetli yiyecekler ile tedavi edilirken diğer taraftan da göğüs içine hava verilerek sunî (pnömotoraks) tedavisi yapılır. Bu tedavi hasta olan akciğeri teneffüsten alakoyup istirahate sevkeder. Bu hava verme usulü mütehassis doktorun göreceği lüzum üzerine bir çok defalar tekrar olunabilir.

Veremden nasıl korunulur?

Yurdunu seven herkes kindisini ve çoluk çocuğunu veremden sakınmalıdır. Veremli olan kimse bir taraftan

kendini tedavi ettirirken diğler taraftan çevresindeki çoluk çocuğuna ve yurddaşına hastalığı bulaştırmamak vazifesi ile de mükelleftir.

Vereme tutulmamak ne kadar mühim ise, tutulanları vaktinde teşhis ve tedavi ettirmek, hastalığı etrafa yaymamak da ulusal bir borçtur.

Aile içinde veremli olduğu anlaşılan hastanın odası, yatağı, eşyası ve kapları ayrı olmalıdır. Kullandığı mendil, peşkir, çatal, kaşık ve saire kaynar su ile yıkanmalıdır.

Veremliler tükürük ve balgamını hususî tükürük hokkasına tükürmeli ve bu gibi hokka ve kablardaki balgamlar mikrobu etrafa yayılmıyacak tarzda lağım ve abdesane çukurlarına dökülmeli ve kablara suda kaynatılmalıdır.

Şayet mendile tükürmüş ise bunlar da sodalı suda kaynatılmalıdır. Odası ıslak bezle silinmeli ve etrafa toz kalkmamalıdır.

Küçük çocukların ayakla basılan ve pislener yerlerde emekleyüp gezmesine meydan vermemeli ve yere düşen pis şeyleri ağızlarına sokmamalarına dikkat edilmelidir. Emeklemek istiyen çocuklar için yere temiz bir çarşaf sererek pis yerlerde emekletilmemelidir.

Veremli hastaların oda mobilyesi basit ve toz toprak tutmıyacak şekilde olmalıdır.

Veremlinin odası havadâr olmalı ve sert rüzgârlara maruz olmamalıdır.

Diş fırçaları ayrı bir kap içinde saklanmalı ve baş-

kaları tarafından kullanılmamalıdır.

Verem olmamak için, korunma çerelerine baş vurmakla beraber vücudu yormayan sporları yapmak, mümkün olduğu kadar açık havada yaşamak, yetecek kadar uyumak ve istirahat etmek, sıhî ve bol gıda yemek ve veremlilerle temas etmemek şarttır.

YURDUNU VE YURDDAŞINI TEHDİT EDEN BU İÇTİMAÎ AFETTEN SAKIN VE KORK.

VREM BULAŞICI HASTALIKTIR.

VEREMİN TEDAVİSİ KABİLDİR.

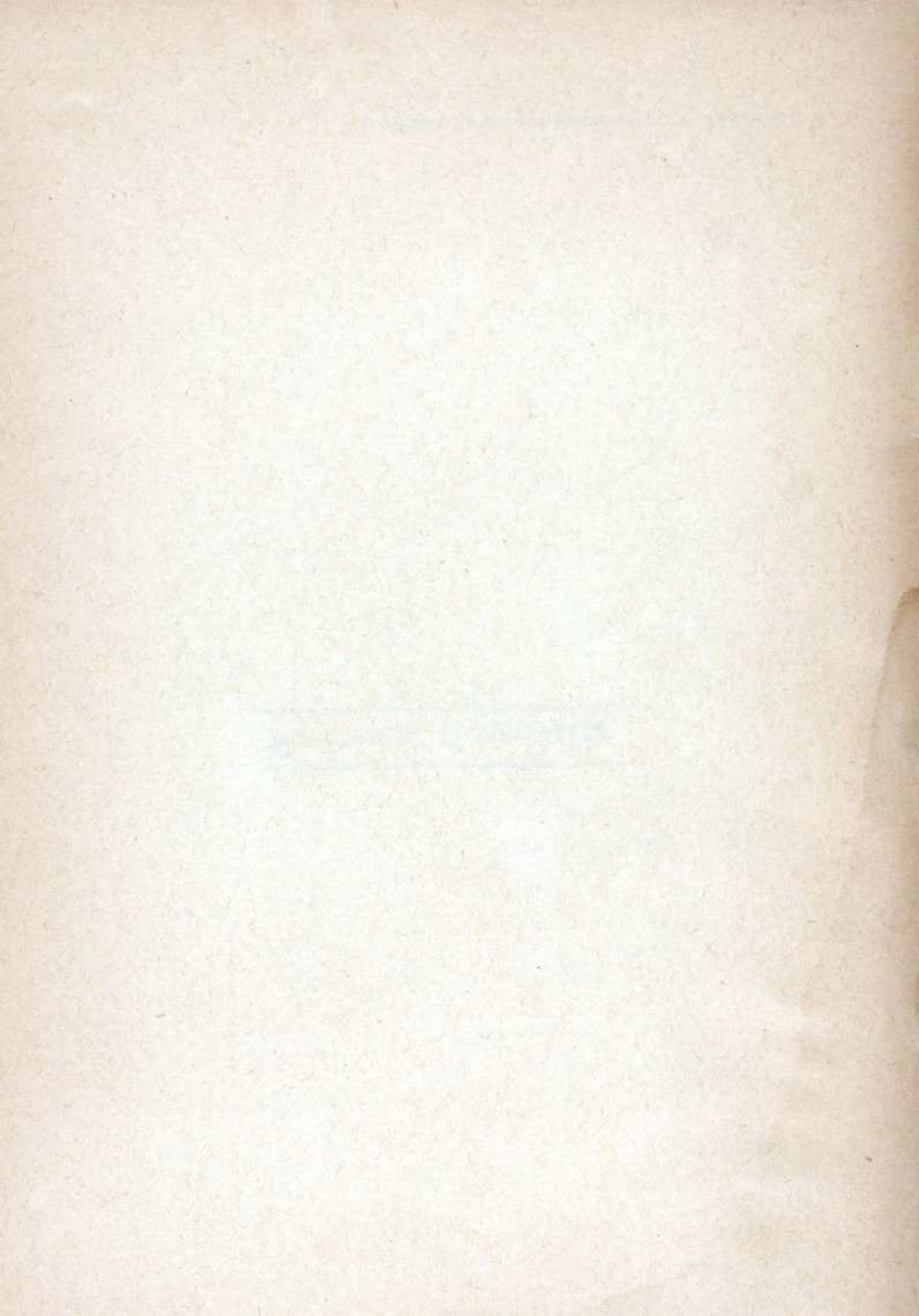
VEREM NEKADAR ERKEN TEŞHİS OLUNURSA O KADAR ÇABUK TEDAVİ OLUNUR.

YENİ DOĞAN ÇOCUKLARINIZA VEREM AŞISI (B.C.G.) YAPTIRINIZ.

VEREMLİLERİ SIHHAT DAİRELERİNE HABER VERMEK KANUN VE VİCDAN BORCUDUR.

Parasız dağıdılır.

Ankara Cezaevi Matbaası – 1938